رازانه

شێعر ئازاد کوردی

حەسەن شامحەمەدی

عنوان: رازانه – شعر کردی
پدیدآورنده: شاه محمدی، حسن
مشخصات ظاهری: ص
وضیت: فیپا
موضوع: شعر کردی قرن 14
ناشر:
ردەبندی دیویی:
شماره:

ناسنامەی پرتووک

ناو پرتووک : رازانه
مژار: شێعر سپید کوردی
شاعر : حەسەن شامحەمەدی
دیزاین رووبەرگ :
هەژمار : 1000
وەشنگەی :
شابک

پێشەکی

زوان کوردی، زوانێگە ک لە وڵاتەیل ئێران، عراق، ترکیە، سووریە و قەفقاز ئاخێوەر دێرێ و وە پێ قسەی کرێ. ئەو جوگرافیا ک لە ناوێن ئەو وڵاتانەیلە هەڵکەفتێیە، ناوێ کوردستانە. زوان کوردی و زارەگانێ لە بنەماڵەی زوانەیل باکوور رۆژئاوای ئێرانن ک وە مدووەیل فرەیگەو، تا وە ئێ دەهەیل دوایە کەمتر کار زانستی لە سەرێ کریایە. لەیوا دیارە فرەیگ لە زوانناسەگان، زوان کوردی و شێوەزارەگانێ تاوتوێ کردنە ک هەر کامیان وە شێوەیگەو زوان کوردی دابەش و دەستەبەندی کردنە. وەلێ چشتێ ک سەرنجڕاکیشە ئەوەسە ک زۆرمیان لە سەر باوەڕێگ نزیک وە یەکن و هەر کامیان وە شێوەیگەو ناو زار یان بنزارەگان نانە. بەڵام ئەوەی ک زانستی بوو، زوان کوردی وە گشتی شەش شێوەزار دێرێ ک کەفنە ناو دو لق زوانی، وە ناو لق کرمانجی و لق گۆرانی(هەورامی). شێوەزارەگان لق کرمانجی: کرمانجی بانێن(کرمانجی کۆن)، کرمانجی ناوێن(سۆرانی)، کرمانجی خوارێن(کەلهوڕی) و لق گۆرانی (هەورامی)، زازاکی –دملەکی، لەکی[1].

شێوەزار کەلهوڕی ک ئێ بەرهەمە وە پێ نوسیاس یەکێگ لە شێوەزارە سەرەکییەگان ئێ زوانەسە و لە بار زوانناسییەو کەفێدە ناو لق کرمانجی.

زوان کوردی وە شێوەی مەکتووب چشتێگ وەرجە ئسڵام لە لێ لە وەر دەس نییە وەلێ لە دوای ئسڵاما جمشت ئەدەبیێگ لە ناو کورد کەفتەڕێیا و شاعر و خاوەن فکر و باوەڕەگان کورد وە زوان کوردی شێعرەگانێیان نوسان و شێوار(سبک) ئەدەبیێگ وە ناو شێواز "گۆرانی" سەقام گرت. ئێ شێوازە لە زۆرم کورستانا باو بۆە و

---

[1]. زمانی کوردی و لقرکانی، س. جەهانفەتد (ژیار).

گشت زارەیل زوان کوردی وەک هەورامی، سۆرانی، کەلهوڕی و تەنانەت لوڕی و تا راەیگیش کرمانجی لەی شێوازە وەگەرد وشەیل کلیلی خوەیانا کەڵک وەرگرتنە. ئێ شێوازە یەکێگ لە شێوازەیل دەوڵەمن و ناسیای زوان کوردییە کە هەڵایە لە ناو سۆران تا وە سەدەی نووزدەهەم و لە ناو کەڵهوڕیش تا وە ناوەڕاست سەدەی بیستم دریژە داشتێیە هەرچەن فرە زۆتریش لە ناوچەیل خوار کوردستان وە شێوەزار کەڵهوڕی خەڵق بۆە ک لە خوارەو ئاماژە وە پێیان کەیمن. ئێ سەبک ئەدەبییە وە مدووەیل تایبەتێگەو نەتوانس لە ناو ئێ دەورەی هاوچەرخە خوەی ئابدەیت ئەوبکەی و هەر وەئێ بوونەوە جی ئەڕا شێوەزار سۆرانی و کەڵهوڕی و زارەیل تریش کریاوە ک بان ناو مەیدان ئەدەبیات تا بەرهەمیل نووێ بئافرینن.

زوان کوردی هەڵایە زیاتر لە سەد ساڵە وە شێوەی زانستی لە سەرێ کار کرێ ک زۆرم نۆسەر و لێکۆڵەرەگان لە سەر زار کرمانجی بانێن و دۆاییش لە سەر زار سۆرانی کار کردنە. لە ناوچەیل ناوەڕاس کوردستان لە دۆای ناڵییا شێوەزار سۆرانی سەقام گرت و ئیدی شێواز گۆرانی لەو ناوچەیا کەفتە پەراوێز. لە کوردی کەڵهوڕییشا توانیم بۆشیمن لە شامی کرماشانیا وە شێوەیگ جدی دەس پێکرد و ئیدی دۆای ئەو کەسێگ نەبۆ ک وە شێواز گۆرانییەو کار بکەی بەڵام دەورەیگ لە دیرۆک لە سەردەم نادرشایا دو شاعر ناسیای و وەناوباگ کورد شاکە و خانمەسۆر یەکم کەسێگ بۆن ک توانیم بۆشیمن تا رادەیگ لە شێواز گۆرانی دۆر ئەوکەفتنە و شێعرەگانیان فرەتر وە کەلهوڕی نۆسانە، ئەڵبەت ئێ دو شاعرە تا رادەیگ کەمێگیش لە بڕێگ لە شێعرەگانێیان لە شێواز گۆرانی کەڵک وەرگرتنە[1]. هەرلەیوا لە بوار پەخشانیشەو لە ساڵ 1925 یەکم

[1] . ئەڵبەت بڕێگ کەسیش لە سەر ئەو باوەڕەن و ئۆشن رەنگە شاکە و خانمەسۆریش هەر وە سەبک گۆرانی شێعر وەتبۆن وەی بوونەوە ک ئێ دو شاعرە لە لای خەڵک فرە خوەشەویست بۆنە و شێحرەگانیان لە سەر زوان خەڵک بۆە،

مەتن وە ئێ شێوەزارە لە بریتانیا چاپ بۆە ک ئەوەیشە هەڵگەردان ئنجیلە.

زار کەلهوڕییش هەلایە 20 تا 25 ساڵە وە شێوەیگ نوو نوسەر، شاعر و لێکۆڵەرەگان ئێ شێوەزارە لە سەرێ کار کەن و مەتنە پێ نۆسن و دەسکەفتێ بۆەسە ئەوەی ک ئمڕۆ زیاتر لە دوسەد کتاو وە مژارەیل جیاوازەو چۆ شێعر، چیرۆک، وەرگێڕان، دیرۆک، فەلسەفە و هەرلەیوا گۆڤار و رۆژامەیش وە پێ چاپ بۆە و بەردەوامیش رۆژ لە دۆای رۆژ فرەتریش ئەوبوو.

□

ئێ بەرهەمیشە ک ها لە وەر دەسدان یەکێگ لە کارەیل نوو و جیاواز زوان کوردییە ک وە شێوەزار کەڵهوڕی نۆسیایە شاعر ئێ کۆمە شێعرە لە ئلمانەیل فەرهەنگی زاگرۆس وە خاسی ئیستفادە کردێیە و رەنگدانەوەی بەشێگ لە فەرهەنگ و بیروباوەڕەیل کوردستان لە ناو شێعرەیل جیاواز ئێ پرتووکە تا ئەندازەیگ دیارە.

وردە وردە و بەرە بەرە ئاڵشت بۆنە و بۆنەسە زوان خود خەڵک(!) بەڵام ئەوەی ک راسی بوو ئەوەسە ئەو بەشە لە شێعرەیل ئێ دو شاعرە کە تا وە ئمڕۆ مانەسەو، جیاواز لە شێواز ئەدەبی "گۆرانی"ین

(١)

چیمەن کام شاپەر

ها لە ناو چەود

دۆەت گەورای خوەر و

هاوسای بەرز سنەوبەر[1]

لە هۆرد نەچوو!؟

تاف بێستۆن

پژوار ئێڵاخ دڵم نیەکیشی

وەختە! وەختە...

چۆ ئاسکەیڵ بازیدراز

ئەو رەنگینەیل ناو زەڕنە و مێرەنگارە[2]

---

[1]. خوەر و سنەوبەر: خورشید و ×نوبر لە دڵدارەیل ئەدەبیات کوردین. ئەڵبەت مەعشووقەی خورشیید خاوەرە و مەعشووقەی خاوەریش سێنەوبەر.

[2]. زەڕنەو مێرەنگار: لە ئەویندارەیل کوردن.

له سێوەری لێود و گەرمەسێر باوشد بخەفم
باس شین کوردە ماڵەیل
و خۆن گەر دەسەیل
له هۆرەو بووەم

(٢)

دنیا

ها لە ناو وشەیل دۆرد

گەورا شارەگە و

هند بۆچگم[1]

داڵگ زانای تووس و...

سەی یاقو، ساڵی و شامی[2]

هووره بەرزەگەی خۆنی مانی

نەخش رەنگین فەرهات و شرین

لە ناود تێرن

تێرن لە ناود

بەرەیل نەزۆک زاراوەیل

هەنای

---

[1] . راولینسون: کرماشان وە مدوو رەنگاوڕەنگی فەرهەنگیێ هند بۊچکێگە..

[2] . سەی یەعقووب، سەی ساڵەح مایدەشتی و شاهمراد موشتاق (شامی کرماشانی) سێ کەس لە هەڵبەستوانەیل ناودار کوردن.

له پای تاش بێستوند

دیواخان سیاوەخش

مێوان تریکەی تەمیرەس

دنیا دورەگەی وشەیل تاشەیل

هەنای

له نەخش رەنگین قەی نەوەیلد

واران واران

مای[1] و کەڵهوڕ

گۆران و لەک واری!؟

دنیا گەوراگه و

هند بۆچگم

کرماشان

---

[1] . مای: هەر ئەو "ماد" یا "میدیا"سه. ئێ وشه له ناو دیرۆک کوردی وه شیوەی "مای" نوسیایه ک ئمڕۆ شوونەیلێگ هێمان وه ناو ئاویتاری ئێ ناوه مایه وەک (مایدەشت، ماسبەزان، کارامای و،،،).

(٣)

لەشەیل بێتەرم خۆن کییە

لە بان زام ئایەم چۆزە دەی[1]

و...

قەتاری لە ژان[2]

ئەڕەی تاشەیل زاگرۆت[3] و قەندیل

ئەڕەی؛ ئەڕەی

دارەیل بەڕۆ و ئەمروو

باس بێ بەری کەیکوو

ئەرجن کەی

ئاخ... ئاخ...

---

1. چۆزە دان: جوانە زدن.

2. قەتاری لە ژان: گروپێگ لە جەسەگان. لاناوە لە ئەنفاڵ وە کۆمەڵکوژی کوردەیل.

3. زاگرۆت، زاگروت یا زاگروس: وە مانای کۆەی بەرز و ساف و درسەگەی هەرئەو وشەی "زاگرۆت"سە.

لە نوو

قەتارێ لە کورد

بێ بەشی گەل و

حەیرانی هەڵەبجە

لە هۆرەو برد

(٤)

له هه‌ڵه‌ت هه‌ڵه‌ت دڵم

شاڕوو بووسانێگ

ره‌وز ده‌ی

وه‌ختێ

ژانه‌یل دۆرد

له هۆر نیه‌چوو

چوار پارچه‌گه‌ی هزار په‌لم

دار گه‌ورای ته‌وه‌ر بڕم

ئاڵای به‌رز شێعر تاشه‌یل

نیشتمان خه‌م

له مای و جه‌م

کوردستان

(٥)

له رۆژ لەنجەولار وشه

ئەڕەی

ژیانی له ژیان ماندلا

شێعرەیلم

خوەزیەو فرووشن

ئەڕەی

نەخشێ له نەخشەی وشەیگ

له ئەو رۆژه ک ئاڵای[1] ماندلا

کوردی ئۆشێ

---

[1]. ئاڵا: بەیداخ (پرچم).

(٦)

بسزن

شەوەیل تیەڵ شەکەتی

بسزن

خەمەیل کورد پاپەتی[1]

ئاگر بێیە

شێعرەیل خەم

وشەیل سەرد نامەتی

تامازروو بیل...

واران خۆن

لە وان[2] و ژان

لە کورد و خەم

تا وشکەساڵ کوردستان

لە ناوڕاس مانگ زمسان

---

[1]. نامەتی: نەهامەتی، بێبەختی.

[2]. شار وان لە باکوور کوردستان ل وە شێوەزار کرمانجی قسە کەن.

ناوێگ تەرزە

لوو لوو

قازی بوارێ

چرووەیل دنەوشک[1]

و نووا کۆە

ئاگرین زامدن

برای خەمین وان

و روڵەی نەزۆک پەژارە

لە وتاق بێدەروەچ خەم

شۆەلەی خوەر بشارەو

ئەسرەیلد

ئاخ... ئاخ... ئەسرەیلد

تەنیا ئایەم بان زەۆە

نەکەی نەکەی بسڕێدەوەی

هەتاهەتایە لافاو مای و کەڵهوڕ

گۆران و لەک

سۆران و ژان بواریٚ

---

[1]. دنەوشک: کۆەیگە لە قڵاشایەن سەرپێڵ زەهاو.

برای کرمانجم

(٨)

واران

واران

له لەشێ هەور دۆرم

باوش باوش

خوەزیەو وەهار کیشم

نیەزانم... نیەزانم...

تامازروو گوڵەیل گوڵوەنی کام دەیشتم

من له خوەم چیمه

نیەزانم

له شوون وڵات لەت لەت

ژیان و ژانی کورد

بران

(٩)

لوومەی بەسات[1]

چەودە

واران ئرمێسەیل چەو

والیزایەی شەوەیل تەو

گلارەگەی شووێ[2] و خەو

واگیژەی[3] ژان دڵ منە

دڵ ت شەق واڵ کەو[4]

شنەی شەماڵ هەڵس لە خەو

بەورەو وژین[5] بکە تەمم

وەیلەو بۆ شار خەمم

---

[1]. لوومەی بەسات: (رسوای زمانە، بدنام)، ئیدیومێگە لە زوان کوردی.

[2]. شوێ: کابوس

[3]. واگیژ: باهۆز، گەردەتۆچان.

[4]. واڵ کەو: کراس واڵ کەو/شین (پیراهن وال آبی) ک نیشانەی پاکی و ڕۆژناییە لە فەرهەنگ کوردییا.

[5]. وژین: بژارکردن.

وەرەلام بکە وە وای دەو

لە لەش مانگد لامەسەو

نەیلەم هەڵسم م لە خەو

نەیلەم هەڵسم م لە خەو

م شەڵچرم[1] ت هایدە خەو!؟

یانێ حەسەن دی مرد لە تەو

یانێ حەسەن دی مرد لە تەو

---

[1] . شەڵچر: کەسایەتییێگ ک لە خەوا رێ کەێ. یا ێۊشن شەڵچڕ لە خەو چڕیەسەی.

(١٠)

پێشکەشە وە دۆا تماشای باوگم لە رۆژێگا ک
وە ئامبۆڵاس کوانەیگەو بردیمەی ئەڕا کرماشان و ئەویش لە بان
رۆژنای شیشەگەیەو ئیسفای کۆەی پاتاق و زێدێ گرت

باوگم وەت:

«ئەو دووار لە شانە[1] کییە؟»

وەتم:

«تەمای چەمەری[2] دێرێ چەوەیلد»

وەت:

«لە کۆەی بێدار

کۆەی بێخوەر

کۆەی داریل بێبەر

---

[1]. .دووار لە شان: لە رێوڕەسم پرسە و سەرخوەشی لەتێگ لە دەوار سیەماڵ کردنەسە مل یا کردنەسە بان شانا ک نیشانەی لە هاوخەمی و خەفەت فرەس..

[2]. چەمەری: جۆرێگ ئاهەنگ و رێوڕەسم تایبەتی پرسەس.

نەکولنەو[1] زامەیل شینم

م تامازروو کوڕێ کوردم

تا لە دەمەکاوکی[2] پاتاق

گەڕا[3] هەڵبێیەی»

وەتم:

«لە شۆن کەورێ[4]»

وەت:

«تێوڵە کڵاشیای[5] پاتاق

ئاوس ژانە

بەیتخوەنەیل تاقێ هەڵدان

سوارەیل سیتەی[6] دژمەنەیل بەسان

ک شێعرێ لە نەفت داپووشن

---

1. ئەوکولانن،کولاننەوە، وە سوو هاتن زام لە وەخت داڕێژ بۊنێ.

2. دمەکاوکی: لە فارسی (دهن دره، خمیازه)

3. گەڕا: تاق گەرا، تاق دیرۆکێیگە لە سەرپێڵ ک هێن سەردەم ساسانییە.

4. کەوڕ: پووس مار ک لە لێ جیاوە بۊە.

5. کڵاشیای: هەڵکڵاشیای (خراشیده شده)، تێوڵ کڵاشیای: (پیشانی خراشیده)

6. سیتە: بەسانەوەی سەگ.

و چەوەیل تامازرووێ نۆقانن»

(11)

دەنگ خۆند

زەخماو[1]

زەنگوولّەیل ئاوە[2] و

چام زپ دارەیل وەن

تا لە هۆر نەوەیم

چەوەیلمان زری وری نیەویند و

کاوە، رووسەمزای دار کەیکووە

[1] . زەخماو: ئاویاری کردن لە دۆای هێش و ما بەسان و تۆلەکی نان لە بووسانکالّی.

[2] . لاناوە لە ئاونگ یا شەونم.

(۱۲)

تا دڵ ڕاڕا[1] کرد

چەوەیل

زامەگەی بێکەسی ڕەنی

و ماڕگەی[2] دانا

ئاخ... ئاخ...

دڵداری

درووە شیرن ژیان!

---

[1]. ڕاڕا: دەس دەس کردن.

[2]. ماڕگە: خایگ ک ئەڕای مامر دانان تا لە سەرڕێ هەم خا بکەی.

(١٣)

رازانه[1]

ژیان من

شوانێگه

ک هەر ڕوژ

له بان زنانەیل[2] نوا کۆه

هووره کەی

و شوان خەڵەتنەیگه[3]

ک خوەی تاسنێ

---

[1] . رازانه: هاوتات (×رح)ه.

[2] . زنانەیل: له کۆه چاڵەیل قۆلێگ هەن که رەنگه وه مدوو ئاوەیلەو له دریژایی زەمانا درس بۆن.

[3] . شوان خەڵەتنه: جۆرێگ پەلەوەره.

(١٤)

توای بناسیدەم
توای بزانی م کیم
م خەم کەیکوو
لە تەنیایی دەیشت
م خەم توز
سوارەیل بێوەیشت[1]
لە شۆنم نەو
وڵ کە پەلەیل وشک پۆتارم[2]
لە هەرچێ ژان و دڵداری م بێزارم
وڵم کە تا ئەرجنەیل دارم بێیەن
تا پەیکوڵەیل[3] مژ نەن لە خۆنم

---

[1]. وەیشت: ئارامیان، وچان خوردەنەوەی لە هەین کار.
[2]. پۆتار:داڕزیای، پۆترکە.
[3]. پەیکوڵ: گیایگە ک تۆمەگانێ شەش پەڕن و لە دەم وشک بوین چقیەنە قەی دڵنگەو.

خەم بەرِق زانیدن م چۆنم

لە شۆنم نەو

تا لە هۆر بووەم

لەش ئاوس کەپوو لە خۆن کورد

تا نەتۆنم

شێعریل ئەزرەت

کزەیل تامازروو

هوورەیل خوەزیەو

م

لە خوەم تێرم

م دڵگیرم

م دڵگیرم

(١٥)

ئاخ

چەو

چەرچی[1] دتای لە کووڵ جارکیش

چەنێ بۆشم

تەنیایم

وە چەپاڵێگ سەوزی

و مشتێگ سرمە مەفرووش

---

[1]. چەرچی: بەقاڵ دەسفروش.

(١٦)

وەختێ خوەرئاوا

تەرم گوڵەزەرد بەسێد

رەوز[1] بەسێ کزەی دەرۆنم

لە نەو کەپوو[2]

لە نواکوٚە

لە قەندیل

لە شاهۆ

گەوراترە

هاوار

لە دەس شاعر بێبەشی کورد

دڵ خوەریش پاچان

1. رەوز: قولٚچووخ، (جوانە).
2. کەپۆ: سەمبۆڵ سەرگەردانی.

(١٧)

لەت لەت کەفێ

لە لەش هەور

گوڵەیل کاڵ گوڵوەنی

وەختێ

وە پا بووست تیەن

مانگ و خوەر، جن و پەری

سەوزە دۊەت

چەومەس شێعر

بەورەو بخەن

جامەک ئێڵ

زەلان[1] ها شۊن دۊرید

شەماڵ شاڵ شەۊ زەڕید

قەن رووومان[2] قامەتد رای[3] نەیشەکەر بڕید

---

[1]. زەلان: بایگ ک لە باشوورا تێ و زەز شەماڵەا

[2]. قەن رووومان: روومەت وەک قەن.

پاچە و نواکوە تەمن

تا پژوار زڵف ت بای

لە میلکان کورد و قورخەیل

چمای عەلیـنەزەر چڕێد

[3] . رای: هەڵاتێ، ئاردێگ ک خاس هەڵای وە پێ ێۆشن، رادارە.

(١٨)

له لەش سەوز قورخەیل[1]

گوڵەیل کاڵ خوەر رشێ

وەختێ

ک پژوار[2] ت بای

وەختێ

دڵم بکەی تەمای

یانێ

له راخ[3] دی تێده خوار

مانگ پاچه[4] و

بان نسار

یانێ

شەماڵ هەڵکەی له نوو

---

[1]. قورخەیل: (مرتەها).

[2]. پژوار: بنه، بار و باروەنییێگ ک وەرجه ئێڵ کل کرێ ئەڕا مینگەی نوو.

[3]. راخ: زنار، تاش (×خره)

[4]. پاچه: پاتاو، داوان کۆه..

له میلکان رمیای دڵم بارکەی باس مەچوو
مەچوو

یانێ

عەلی‌نەزەر[1] چڕێ ئەڕەی چەو مەس سییەدقەسەمد
دەم وە نانەگە و ماس میەد

وە بوو
هەوْرات[2] رۆن کۆەد

ئەوجا ئۆشم؟

ت دی نەچوو ت دی نەچوو

له هۆر بووە باس تیەڵ مەچوو مەچوو

تا

له شۆن زەلان دی لاگرم

له کوورە گڵاڵ پیر وشک

تا خەرمان خەرمان شێعر و هەسەڵ له کەڵوەزەیل[3] نەیشەکەرد

داگرم داگرم

---

[1] . عەلینەزەر: هۆرەچڕ گەورای کورد.

[2] . هەوْرات: بوو خوەش گوڵ (شمیم).

[3] . کەڵوەز: شوونێگە وەک ئشکەفت ک نەچیر یا کەڵ له ناوێ لێز گرێ.

(١٩)

تەنیاییم

نەخش کەتیرەکەنێگە لە قەی تاش دۆرێگ

ک

شەق دەسێ لە بێبەشی گەوراترە

و

تەنیایی لە گەوەن[1]

بۆچگتر...

[1]. گەوەن:گەون، جۆرێگ بنجگە کە کەتیرە گرێ.

(٢٠)

ئەڕەێ شێرکۆ بێکەس

شێوان

واى زەلان

زڵف شاى وشە

دى

كى شانێ كەێ

گیس چیمەنەیل

دى

كى تێراو كەێ

چەم و روى كیەنى

ئەڕەى

كۆەیلد

دى

كى موور بارێ

کی

شەکەتی وشەیل دراریێ

چەنێ

چەوەڕێ تەمد بمینێ

پاڵەیل و تاشەیل

کەس کوردستان

یە چۆ بێکەس مەن

گیس چیمەنەیل چۆ لە نوو بڕیا

تا

وە کەی لە ئەزرەت شەماڵ بمینیم

مەر تەقاس خۆند

لە خەم

بسێنم

(٢١)

وه رنگەی[1] واران

شێعریلم قوسڵ دەم

تەڕم خەمەیلێ

وه گوڵەزەرد بەسم

وه وشەیل بزواقێ[2]

پەی دڕگدار

دەسەیل چەپەڵ له تامی دۆر کەم

تا

هاوسای رومەڵخزان[3] کوردەواریم

تا

زام باڵەیل خۆنیه کەپوو

---

[1]. رنگه: دەنگ واران

[2]. وشەیل بزواقی: کلمات کثرت المعانی و سهل الممتنع چون گیاه بزواق، که به مانند پنبه است اما خاری درد آور دارد.

[3]. رومەڵخەزان: قەرەباڵخ، شێوایشێو.

ئاڵای بێبەشی کوردستانمە

رەوز دەم چۆ کەیکوو

چۆ بەرۆ

چۆ...

لە دار گەورای زوان کوردی

لە پەل بێ وێنەی زاراوەی کەڵهوڕ

(٢٢)

پەیتاو کرد خیاوان

ئەڕەی ڕێوار

لە قیل سییەترە

پایل شەکەتێ فرووشم

و چەوم

دتای خوەی لە ڕەزم ڕەزم دیوارەگان سەنەو

ئاخ و داخ

یار...

لە ناو کام بەزم هوورە گومد کردم

(٢٣)

پشت جاده

چم له یاد

چەنێگ...

مەلەق بێیەم له دۆرید

ئەگەر دید

دەسەیل قرمزم له خنیەی چەوەیل

نەترس

له رۆژێگەو چیده

ئەڕەی دەزۆرانی خەم یە کار منە

و له هۆر نەوردمە

مەتەڵ زامەیل من و ت

کەس نەوەت و

کەس نەنۆساس

(٢٤)

وەتی:

«لە ت بۆشم»

وەتم:

«شەقڵ[1] خەرمان خەمەیل دنیا

وشەی تنە»

وەتی:

«نەتۆش»

وەتم:

«چەوچە؟!

قاقەزێگ سزای کرمیت و ئاگر»

وەتی:

«مناڵێگ وە لاوەلاوەی داڵگێ خەفت

و

ژنێگ وە بەزم دوانزەی[2] موور فەلسەفە فرووشا»

---

[1]. **شەقڵ: شەخڵ، موور خەرمان (لاک و مهر).**

◌ْ

[2]. بەزم دوانزە: بەزم دوانزەهم موور یا گۆرانییەیلیگ ک لە کات خەم و حاڵ عارفانە و... زۆرم لە لایەن ژنەیل و پەرچەمدارەیل نەتەوەی کورد وەڕێوەچوو.

(2٥)

شایرەیل تەم

شایرەیل خەم

تاشەیل تنن

لە شۆن دەنگ خەمسە خەمسە[1] و تووپ

دەسپێچگ ئاگر

سرۆت[2] و نەیە

لە نێمەت جەنگ

لە نێمەت جەنگ

لەی نامەتیە وشک کرد چەو ئەڵوەن

قەژیەڵێ قەنە لە دەس تفەنگ

ژان کەێدن سەر کاڵێ تووس لە جەنگ

بۆە قیلەزەو[3] چیمەن سزیای

---

1. خەمسە خەمسە: جۆرێگ تفەنگە.

2. سرۆت: پۆش و پەلەیل مەنێ لە دۆای درەو گەنم و جۆە.

له نێمەت جەنگ

لەی نامەتیە

خورمایش سەر بڕیا

گیس داڵگ کرماشان بڕیا

سزیا باڵەیل چۆ تاوییەیلم[1]

رشیا خوێن پەلەیل سووسگ[2]

له نێمەت جەنگ

لەی نامەتیە

شین کەیَ ئاسکەیل بازیدرازم

دەنگ چەمەری تاشەیل ژنەفیَ

لەو...

پەڵە تێدن پایەمووریە پەپۆلەی بەمۆ

خوێن گەر دەس پەیکوڵەیل

---

[3]. قیلەزەڤ: سییە زەوییەیلێگ ک وە هیچ شێوەیگ گیا لە ناوێیان سەوز نیەکەیَ و زۆرمیانیش فرە زۆ دەم گرن.

[1]. تاوی: جۆرێگ دار پیرۆزە لە فارسی (آبنوس).

[2]. سوسگ: جۆرێگ باڵندەس هەر وەک کەو بەڵام ئیَ پەلەوەرە لە لای ملەت کوردەو سەمبوڵ مەزڵومیەتە.

دۆنی

قیرەی داڵەیل لە تام تیەڵ لەش کورد دۆنی

ئاخ... ئاخ...

ئەگەر...

بێوچان خۆن کورد بۆنی

ئاو وا و زەۆمیش بۆنی

ئەوسا...

زانیدن کوردەواری چوەس

ئەوسا...

زانیدن ئاخڵەی میراژ [1] پەچیەی کوردە

ئەوسا...

دۆنیدن رۆڵەڕۆ مەزدەک ئەڕەی چەو پەشێو زەردە[2]

ت نۆنێ

---

[1]. ئاخڵەی میراژ: شوونێگ ک فڕۆکەیل لە ئاسمان میراژ دروس کەن و دی دوای ئەوە پەرچین ئا ئاخڵەیگ ئەڕا پەس و پووڵە وە جییەو نەمەنێیە.

[2]. زەردە: دیەکەیگە لە بان زەردەی دالاهۆ ک لە لایەن دەسەڵات بەعسییەو شیمیای کریا.

ت نیەژنەوی

ت نیەزانی

شەمشەمەکوورەکەیل دۆنن

بایەقوشەیل ئەژنەون

دڕگەیل زانن

(٢٦)

له هۆر نیەوەم

رۆژێگ ک

له هۆرەوچیم

له شاقەی کەوک

له بڵاچەی ئاسمان

سەوزە بەتاڵ دەروەچەیل منم

تا ئەو رۆژە ک شنەی شەماڵ دەنگد وەلا بوەێد

تام تیەڵ پەلەیل وشکم

گومم کردی

یا

گومد کردم

چۆ ئاسکەیل بازیدراز له خاڵ لێود

له هۆر بردەم

پەلەیل نوواکۆە

له ئەو رۆژە

ک نه شوورد زامەیلم

لافاو كۆەی بێدار

بێمیلكان

(٢٧)

له بان

کام تاش[1]

له بەرزی

کام کۆه

بۆنمەدەو

وه کام زوان بچڕمەد

وه زوان شاکه[2]

وه زاراوەی هێمن[3]

یا

چیمەنێگ ک له شێعریل بێکەس[4] وه وشەیل وا ئاویاری بوون

---

[1]. **تاش: زنار، له فارسی (×خره)**

[2]. **شاکه: یەکێگ له شاعرەیل وەرین کەڵهوڕ ئەیوان ک (هاوفەرد) خان مەسۆر بۆه.**

[3]. **هێمن: محمد امین شیخ الاسلامی شاعر گەورای کورد مەهابادی.**

ئەگەر لە شاڕوو هۆرم

کوتێگ لە چینی چەود پیا بکەم

رەشی تاڵەم وە بژانگێ رەژم

تا بزانن

تا بزانی

یارەمای[1] شێعرم تا لاد دریژە

هەتا بمرم

هەتا بمینم

---

4. بێکەس: شاعر ناسیای و گەورای کورد.

[1]. یارەما: دار مێوەیلێگ وەک خیار، شامۆ و...

(٢٨)

چوە بنۆسم

چوە بۆشم

ک لە هۆر گەوراتر بوود

و تاڵەی ئەرجن بەختم نەشێونێ

کزە ک ژان کەیکوو

و هۆرە پەژارەی دڵداری

نە نە...

حەیفە لە سۆن دەوار دڵم

شۆن چەود چۆڵ بوود

(٢٩)

تا

ونگەی بەسیای و ئاو لە قوناخ هەڵەبچە[1] تەنیاس

لە

هاواری ژان چەوەیلد

لە هاژەی ئەسرەیلد

ک لەش منالْد لە ئاو سێنێدەو

هناسم گرێ

---

[1]. **خوەزیا لە ولّات کورە بڤاتام ک ملەتەگە رێبەر ئەرای منالّەیل خنکیای لە کەیشتی گیریا و خەفەت کارەسات هەڵەبچە نەخواردم.**

(٣٠)

من

له خوەم دۆرم

جۆ کەیکوو له بەر

و

تەمەکوو له مەل

جۆ دڕگ و گەچ له گوچان

ک هان وەل یەکا و

له یەک دۆرن

جۆ بێبەشی کەلەوا

له رۆژ بەرێ

له سووەیل سەن

ک بەخت وەهار کەنە پێیا

و شکانن مازێ وەفر

ئاخ...

من له خوەم دۆرم

ک لە خەیرات کەس دەنگم نەکرد

و بەش بێبەشیم نا نە لا

(٣١)

هەرچێ لە پەلەیل خوەرد دۆرن

مەتەڵەیل وا

مەتەڵەیل ژان

هەرچێ تەنیا خوەنی

هەرچێ بێکەس منی

شێعرەیلم

وەلێ جۆ هۆرە

جۆ گۆرانی ک زیەڵێ شینێ نییە

لە ناو تاشەیل لە قەیران گەنمەیل پۆتار

هەڵامات کیسەڵەیل بێسەری شکنێ

و

بوو هەۆرات ساجیە لێ ماڵ زوانەیل داگیر کەی